

*

Kirjallisuusjaoston molemmat pääesitelmät olivat ranskankielisiä. Unkarilainen *Béla Köpeczi* tarkasteli omassa alustuksessaan vertailevan suomalais-ugrilaisen kirjallisuudentutkimuksen näkymiä, Pariisissa professorina toimiva monien

kielten ja monen kirjallisuuden tuntija, Kantelettaren ja Katri Valan runojen kääntäjä *Jean-Luc Moreau* analysoi puolestaan folkloren osuutta suomalais-ugri-laisten kansojen kirjallisuudessa. Eritoten Moreaun esitys herätti vilkasta keskustelua, johon kongressin suomalaisista tutkijoista osallistuivat *Matti Kuusi* (sak-saksi) ja *Hannes Sihvo* (englanniksi), Kuusi lähinnä kansanrunouden- ja Sihvo kirjallisuudentutkijan näkökulmasta. Pie-noisesitelmän luonteisessa kommentissaan Sihvo kiinnitti huomiota niin kansan-runon ja taidekirjallisuuden motiiveja traditionaalisesti vertailevaan tulkinta-tapaan kuin myyttikritiikin ja struktura-lismin tarjoamiin uusiin tutkimusperi-aatteisiin. Tärkeänä aspektina hän piti kirjailijan kokonaisilmäyksen huomioon ottamista, samoin — Moreaun tavoin — aatehistoriallisia taustaseikkoja.

Folkloren ja samalla menneisyyden osuus suomalais-ugrialaisten kansojen kir-jallisuudessa korostui voimakkaimmin kongressin keskustelujen mittaan. Vasta-painoksi oli silti toki tarjolla myös mielen-kiintoisia nykykirjallisuutta analysoivia esitelmiä. Näihin viimeksi mainittuihin kuului muun muassa berliiniläisen *Richard Semraun* katsaus Bertolt Brechtin viro-lais-suomalaisiin runokosketuksiin ja unkarilaisen *Edít Pókosin* kvantitatiivisiin vertailuihin perustuva suomalaisen ja unkarilaisen nykylyriikan tutkimus. Ny-kylyriikkaan liittyi myös Suomessa varsin hyvin tunnetun kääntäjän *Béla Jávorkyn* suomalaista ja unkarilaista runoutta käsit-televä puheenvuoro; sen hän esitti unka-riksi eli kielellä, jota vain valitettavan harvat kongressin kirjallisuusjaoston suo-malaisista osanottajista pystyivät ym-märtämään.

Kielikysymys oli muutenkin suomalais-ten kirjallisuudentutkijoiden piirissä kipeä keskustelunaihe: pääesitelmien ja niihin liittyvien useiden puheenvuorojen kieli oli ranska — lähinnä kai unkarilais-ten omien ranskalaiskontaktien vuoksi —, ja ranskan ohella hallitsi venäjä, jonka yhä välttämättömämmältä tuntuva taito

useimmilta suomalaisilta puuttui. Millä kielellä puhua ja välittää tietoa kirjalli-suudesta, joka maailmankirjallisuuden näkökulmasta edustaa vähemmistökirjal-lisuutta? Unkarilla, suomella ja virolla on epäilemättä pitemmät kirjalliset pe-rinteet kuin muilla, mutta silti unkarilai-nen kirjallisuudentutkija ei voi edellyttää virolaisen ymmärtävän hänen äidinkieltään sen paremmin kuin suomalaisen unkarilaisen. Kirjallisuusjaostossa kaivat-tiin tulkintaa, mutta ilmeisesti sitä oli teknisistä syistä vaikea järjestää, samoin ei saatu esitelmistä monikielisiä referaat-teja, vaikka niitä tuskin olisi ollut yli-voimaista toimittaa. Aivan poikkeukset-tomasti ei kielen ymmärtämättömyys ollut kuitenkaan yhteydentunnon synty-misen este. Kun vogulilainen kirjailija *Juvan Šestalov*, jonka suuri romaani ilmestyy kohdakkoin suomeksikin, kir-jallisuussektion kokouksessa nousi lausuaan runoa innoitusta hehkuvin poskin, oli auditorio yhtenä korvana ja osoitti suosiota lämpimästi.

Itse perimmäisiä kysymyksiä ei Buda-pestin kongressiesitelmissä käsitelty, vaan pohdinnat jäivät yksityiskeskusteluihin: Onko yleensä olemassa omaleimaista suomalais-ugrialaista kirjallisuutta? Onko suomalaisella ja unkarilaisella, virolai-sella ja mordvalaisella, vogulien ja tšeremissien runoudella kyllin paljon yhteistä, jotta rinnakkaiskäsitely olisi mielekäs? Onko vastauksia etsittävä vain menneisyydestä ja folkloresta, vai tarjoaa-ko tämä päivä uusia yhteyden mahdolli-suuksia? Kaiken kaikkiaan tuntuu siltä, ettei suomalais-ugrilaisen identiteetin aja-tus nykyajan runoilijoita eikä runouden tutkijoita ensisijaisesti sytytä. Esimerkiksi suomalaista kirjallisuutta on luultavasti mielekkäämpää verrata — historialliset olot ja vaikutussuhteet huomioon ottaen — ruotsalaiseen, venäläiseen tai saksalaiseen kuin unkarilaiseen kirjallisuuteen. Loppujen lopuksi suomalais-ugrilainen yhteisyytemme lience lähinnä suhteellisen pienten kielellisten vähemmistöjen kes-kistä solidaarisuutta ja lämpöä ja ennen

muuta uskoa siihen, että myös omaleimaisilla vähemmistöillä on ja täytyy olla äänen sija uhkaavasti amerikkalaistuvassa ja standardoituvassa maailmankulttuurissa.

Pirkko Alhoniemi